

TALHA APAK

Yeminli Mali Müşavir (YMM)
talha.apak@paradergi.com.tr

Ülkemizde, dolaylı vergiler dolaysız vergilerden fazla olduğu müddetçe verginin vergisi de olacak. Asıl olan, harcama üzerinden değil, kazanç üzerinden vergi alınması ve verginin tabana yayılmasının sağlanması...

Verginin vergisi olur mu?

VERGİ, kamu harcamalarının finansmanı için devletin vatandaşlarından ya da işletmelerden aldığı karşılıksız paraya denir. Anayasamızın 73'üncü maddesine (vergi ödevi) göre, herkes kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır. Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konular, değiştirilir veya kaldırılır.

Vergilemede adalet kavramı, normatif bir kavram olup, zamana, mekana, ideolojilere ve kurumlara göre değişebiliyor. Vergilemede adalet, tarihsel süreç içinde değişik şekillerde değerlendirilmiş, ancak herkes tarafından kabul edilebilir bir şekilde sınırlarını çizme olanağı hala bulunamamıştır. Vergilemede adaletin sağlanabilmesi büyük ölçüde, eşit durumdakilerin eşit muameleye tabi tutulmalarına ve verginin ödeme gücü ile orantılı olmasına, gelir ve servetlerin belli bir düzen içinde yeniden dağılımının gerçekleştirilmesine bağlıdır.

DOLAYLI VE DOLAYSIZ VERGİLER

Vergiler; harcama, servet ve gelir üzerinden alınan vergiler olmak üzere üçe ayrılıyor. Bu kategoriler içerisinde yıllardır dolaylı ve dolaysız vergiler tartışılır:

Dolaylı vergi: Yansıtılması kolay vergiler olup, vergiyi yüklenen ile vergi dairesine karşı mükellef olan kişiler birbirinden ayrılır. Katma değer vergisi (KDV), özel tüketim vergisi (ÖTV), gümrük vergileri, banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV), dolaylı vergiler içerisinde yer alan önemli vergilerdir. Kazanç veya gelir yerine harcamalar üzerinden alınır, başka bir deyişle, dolaylı vergilerde vergiyi yüklenenin gelir düzeyi, medeni durumu ve benzeri şahsi özellikleri dikkate alınmaz.

Dolaysız vergi: Kişilerin gelir veya kazançları ile mülkiyetleri üzerinden alınan vergilerdir. Gelir vergisi, kurumlar vergisi dolaysız veya doğrudan vergilere örnek gösterilebilir. Bu vergilerin yansıtılması dolaylı vergilere nispeten daha güçtür.

VERGİNİN VERGİSİ NEDİR?

Mevzuat gereği, bazı vergilerin malın maliyeti olarak kabul edilmesi sonrası oluşacak matrah üzerinden tekrar vergi

alınması durumunda “verginin vergisi olur mu” sorusuna yol açar. Mantıken kabul edilmese bile, mevzuatta yeri olduğu için bu durum uygulamada karşımıza çıkabiliyor. Kaldı ki, çeşitli zamanlarda dava konusu edilen bu durum Anayasa Mahkemesi'nce de onay görmüş bulunuyor. Şöyle ki; Anayasa Mahkemesi, ÖTV ve diğer vergileri de satılan malın maliyeti içinde saymış olduğundan gider vergileri üzerinden ayrıca KDV alınabileceğini kabul etmiş bulunuyor. Özellikle, ithalat veya imalat aşamasında ödenen ÖTV öncelikle maliyete ekleniyor sonrasında KDV matrahı oluşuyor. Örneğin, taşıt araçları, petrol ürünleri, doğalgaz, cep telefonları ve bazı lüks tüketim malları; taşıt araçlarında hem ÖTV hem de KDV alınması sonucu meydana gelen maliyetin yarısından fazlası vergi olarak karşımıza çıkıyor.

Önemli harcama vergisi olan ÖTV ve KDV'nin sorumlusu Maliye'ye kayıtlı mükelleflerdir. Yani malı ithal eden imal eden ve satan işletmelerdir. Bu işletmeler, ÖTV gibi bazı vergileri maliyet yazarlar, KDV'yi ise kendi içinde mahsuplaştırır ve sonuç olarak ceplerinden çıkmaz. Ancak, ÖTV ve KDV gibi çok önemli vergiler tüketiciden çıktığı için alım gücünü düşürüp sosyoekonomik dengeyi bozabiliyor. Bütçenin denkliliği ve planlanan vergi gelirleri için vergiden vergi almak gibi harcama vergilerine ağırlık vermek yerine gelir üzerinden alınan vergi gelirlerinin artırılması hedef olmalıdır.

Konu hakkında çeşitli deyimler bile türetilmiştir; “Parayı Lidyalılar, vergiyi Sümerler, verginin vergisini de Türkler bulmuştur” diye...

Bir ülkenin vergi yapısı, başka bir deyişle vergilerin dolaylı ve dolaysız vergiler arasındaki dağılımı önemlidir. Bu sınıflandırmanın en önemli yararı, vergi adaleti bakımından topluca değerlendirilebilmesine olanak sağlamasıdır. Genel olarak dolaysız vergilerin, dolaylı vergilere kıyasla daha adil oldukları kabul ediliyor. Bunun nedeni, dolaysız vergilerin, yükümlünün ekonomik gücüne göre vergilendirme olanağının daha fazla olmasıdır. Ancak dolaylı vergilerin yükümlüsü anonim olduğu için bu vergilerin şahsileştirilebilmesi mümkün değildir. Ülkemizde, OECD ortalamasının tam aksine, güncel olarak vergi gelirlerinin üçte ikisi dolaylı vergiler, üçte biri ise dolaysız vergilerden oluşuyor. Verginin, harcamadan ziyade kazanandan alınabileceği bir sistemin hayata geçirilmesi dileğiyle iyi haftalar dilerim...

